

Zpráva z vědecké konference k problematice hry v předškolním vzdělávání

Ústav primární a preprimární edukace Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové uspořádal ve dnech 27.–28. 3. 2014 vědeckou konferenci s mezinárodní účastí pod názvem: *Hra je krásnou přípravou k vážným věcem*. Vybraným mottem J. A. Komenského chtěli organizátoři konference upozornit na nenahraditelný význam hry v životě předškolního dítěte a přinést zamyšlení a dialog nad uplatňováním hry v předškolním vzdělávání v současných mateřských školách v souvislosti s naplňováním *Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání* (2004).

Za deset let existence vysokoškolského vzdělávání učitelek mateřských škol na PdF UHK v Hradci Králové se konala již třetí konference, tentokrát u příležitosti 10. výročí vzniku bakalářského studia oboru Učitelství pro mateřské školy a 5. výročí otevření navazujícího magisterského studia oboru Pedagogika předškolního věku. Setkání se zúčastnili příznivci předškolního vzdělávání z řad odborníků z mateřských škol, pedagogických fakult a dalších spolupracujících organizací z ČR, SR a Polska. Významnými hosty byla zástupkyně Ministerstva MŠMT Mgr. et Mgr. Jaroslava Vatalová, zástupci Statutárního města Hradec Králové, Krajského úřadu Královohradeckého kraje, České školní inspekce a další.

Začátek konference patřil již tradičně kulturnímu programu, ve kterém se představily studentky 2. ročníku bakalářského studia oboru Učitelství pro MŠ a studentky 1. ročníku navazujícího studia oboru Pedagogika předškolního věku. Krátká dramatická etuda studentek na téma *hra dětí kdysi a dnes* otevřela téma dne a mohla evokovat účastníky konference do problematiky jednání.

Vědeckou konferenci svou přítomností poctil a slavnostně zahájil rektor UHK prof. Josef Hynek, M.B.A. Hlavní program přednášek zahájil děkan PdF UHK doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D., který příznivcům předškolního vzdělávání prezentoval zajímavou přednášku umožňující širší a hlubší charakteristiku „aktivně dobrých dětí“. Netradičním názvem *Scénická hra jako učení vtělováním* a pozoruhodným příspěvkem upoutal pozornost doc. PhDr. Josef Valenta, CSc., z Filozofické fakulty UK a DAMU Praha. Velmi očekávaná byla přednáška doc. PhDr. Evy Opravilové, CSc., z Pedagogické fakulty UK Praha a právem si zasloužila velké ocenění. Obrovská prozíravost paní doc. Opravilové se projevila v úvahách o naplňování nejdůležitějších podmínek pro hru samotnou

a tou je svoboda a možnost volby. Vznesené otázky upoutávaly pozornost a přinesly reflexi vlastního pedagogického působení přítomných. Příspěvek docentky Opravilové si právem zasloužil zbystření ucha a mysli a potěšil svou věcností, aktuálností a moudrostí. PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D., proděkanka Pedagogické fakulty UK Praha, navazovala na společné téma *čas dětí na hru* a upozorňovala na specifika dětství dnešního dítěte. Obě autorky podložily svá tvrzení výzkumem a bylo zajímavé slyšet výsledky, které dokladují, že dětem není umožněný v mateřských školách dostatečný čas pro hru jako takovou. Nad úvahou přeorganizovaného prostředí v mateřských školách a nedostatkem hry jako krásné přípravy k vážným věcem se zamyslela a zároveň dopolední blok uzavřela PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Ph.D., z Pedagogické fakulty UHK v Hradci Králové.

Odpolední blok přednášek zahájila doc. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D., z Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, která se ve svém inspirativním příspěvku blíže zabývala imaginativní hrou a snažila se přiblížit podstatu hry z pohledu kognitivního konstruktivismu v pojetí J. Piageta. Zajímavý úhel pohledu na hru a pozitivní myšlení přinesla PhDr. Jaroslava Dosedlová, Ph.D., z Psychologického ústavu FF MU v Brně.

Mgr. V. Krejčová, Ph.D., z PdF UHK zaujala konkrétními otázkami, z kterých vyvozovala doporučení pro současnou pedagogickou praxi. Vycházela ze samostatné činnosti dětí s vazbou na hru a snažila se nastínit vybrané postupy realizace předškolního vzdělávání. Erudovanost potěšila účastníky konference Mgr. Eva Svobodová z PdF JU v Českých Budějovicích, která prezentovala hry cílené na trénink sociálních dovedností. Na závěr odpoledního plenárního jednání se představila studentka navazujícího magisterského studia a absolventka bakalářského studia oboru Učitelství pro MŠ na PdF UHK Lenka Tomcová s konkrétní komentovanou ukázkou hravých aktivit v práci s dětmi.

Organizačnímu výboru se podařilo pro všechny účastníky konference připravit recenzovaný sborník *Hra je krásnou přípravou k vážným věcem (2014)*. Tištěný sborník obsahuje plné znění hlavních referátů a anotace dalších příspěvků. Plné znění dalších odborných příspěvků, které z časových důvodů nemohly zaznít v průběhu konference, je součástí sborníku formou CD.

Otevřená diskuse splnila očekávání všech účastníků konference a je třeba konstatovat, že byla opravdu velmi akční. Zapojili se do ní přednášející i velký počet účastníků. Nejvíce oslovovanou byla Eva Opravilová jako zakladatelka

studia předškolní pedagogiky a hlavní protagonistka rozvoje předškolní výchovy v ČR. Dotazy, které na ni směřovaly, se týkaly otázek naplnění aspektů a požadavků, které jsou kladeny na hru dětí v předškolním věku. Docentka Opravilová odpovídala velmi erudovaně a s vřelým přístupem až do samého konce diskuse. Bylo obdivuhodné, jak aktivně a s grácií sobě vlastní se zhostila některých velmi emotivních dotazů. Všichni účastníci se shodli, že „královna předškolní pedagogiky“ nám všem má stále ještě co říci a inspiraci k zamyšlení přináší.

V průběhu celé konference se konala výstava výtvarné tvořivosti dětí mateřských škol, ukázky tvořivosti studentek PdF UHK, výstava metodických materiálů Hudba v mateřské škole a dřevěných hudebních nástrojů a také proběhla řada neformálních setkání a kuloárních diskuzí, které přispěly k obohacení odborných zkušeností všech účastníků. Nedílnou součástí konference byly vzdělávací workshopy pro pedagogy z praxe a večerní divadelní představení Davida Drábka pro účastníky konference v Klicperově divadle v Hradci Králové.

Konference pokračovala druhý den avizovaným setkáním zástupců pedagogických fakult, které zajišťují studium bakalářského oboru Učitelství pro mateřské školy a navazujícího magisterského studia Pedagogika předškolního věku (Praha, Brno, Hradec Králové, Olomouc, Ostrava, Plzeň, Ústí nad Labem, České Budějovice). Těchto setkání se v posledních letech účastní i některé další fakulty (Zlín, Liberec), které mají dané uvedené studijní obory na fakultě také akreditovány. Pracovního setkání se zúčastnila Mgr. et Mgr. Jaroslava Vatalová z MŠMT a Bc. Hana Splavcová z NÚV. Kulatý stůl řídila PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Ph.D., za PdF UHK. Hlavním tématem pracovní schůzky byla problematika strategie vzdělávací politiky v souvislosti s kvalitou předškolního vzdělávání a rané péče (vzdělávání dětí do tří let, aktuální téma dětských skupin) a informování o probíhajících revizích a inovacích Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2004). Všichni zástupci se dohodli na zabezpečení stanovených úkolů a poslání informací o realizovaných výzkumech Bc. Haně Splavcové na NÚV. Závěrem byli přítomní pozváni na další pokračování „kulatého stolu“ 12. 11. 2014 na Pedagogickou fakultu MU v Brně v rámci další připravované mezinárodní vědecké konference k předškolní pedagogice.

Pravidelná neformální setkání zástupců pedagogických fakult u „kulatého stolu“ mají již desetiletou tradici, která vznikla díky iniciativě katedry pri-

mární pedagogiky PedF UK v Praze, neboť zde byl v roce 1993 poprvé v Čechách akreditován bakalářský studijní obor Učitelství pro mateřské školy. Je potřeba připomenout, že právě zásluhou Evy Opravilové se vysokoškolská pregraduální příprava učitelek realizovala na PedF UK v Praze již v roce 1970. Jako první v republice zde byl otevřen magisterský obor předškolní pedagogika, který je zde s velmi krátkou přestávkou realizován do současnosti, neboť v roce 2007 zde byl opět jako první v republice akreditován navazující magisterský obor Pedagogika předškolního věku. První „kulaté stoly“ byly organizovány PedF UK v Praze a věnovány především výměně zkušeností v oblasti přípravy akreditace, podmínek přijímacího řízení, koncepci a organizaci pedagogické praxe, státních závěrečných zkoušek atd. Postupně se této „pomyslné štafety“ ochotně ujímaly i další fakulty, především z Univerzity Hradec Králové a Masarykovy univerzity v Brně.

Vladimíra Hornáčková
Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta,
Ústav primární a preprimární edukace

Trojanová, I. (2014). *Ředitel a střední management školy: průvodce pro ředitele a střední management ZŠ a SŠ*. Praha: Portál.

Publikace reaguje na absenci odborné literatury týkající se problematiky středního managementu školy. Kniha si klade za cíl přesně vymežit funkci středního managementu, na kterou ředitel školy může přenést část své řídicí odpovědnosti. Kniha je kromě úvodu a závěru složená ze tří základních kapitol. První, poměrně krátká kapitola, se zabývá obecným vymezením středního managementu školy a stručně popisuje jeho historii. Další dvě obsáhlé kapitoly jsou věnovány základním činitelům naplňujícím obsah publikace: řediteli a střednímu managementu školy. Ředitel školy je chápán jako nezbytná složka, který zajišťuje podmínky pro efektivní řídicí činnost středního managementu. Kapitola věnovaná střednímu managementu se soustředí na jeho kompetenční model, tedy seznam potřebných znalostí a dovedností, které musí mít pro naplnění své funkce. Kompetenční model středního managementu vychází z obecných manažerských kompetenčních modelů a obsahuje čtyři základní oblasti kompetencí: osobnostní, sociální, manažerské a odborné. Každá z oblastí je pak vymezena dílčími kompetencemi s popisem jejich pozorovatelného chování. Závěr knihy se zabývá nastíněním dalších možností, jak lépe legislativně vymežit střední management školy, aby byla naplno využita jeho řídicí činnost.

Pozvánka na mezinárodní vědeckou konferenci o předškolním vzdělávání

Katedra primární pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v úzké spolupráci s *Komisji Edukacji Narodowej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*, Pedagogickou fakultou Prešovské univerzity v Prešově a Krajským úřadem Jihomoravského kraje pořádá mezinárodní vědeckou konferenci na téma *Předškolní vzdělávání v teorii a praxi*.

Konference se bude konat ve dnech 11.–12. listopadu 2014 na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Cílem konference je prezentovat výsledky výzkumů v oblasti českého předškolního vzdělávání a porovnat je s obdobnými výsledky ze zahraničí. Zvláštní pozornost chtějí organizátoři konference věnovat přípravnému vzdělávání učitelů mateřských škol v návaznosti na současné trendy v předškolním vzdělávání.

Účastníci konference se mohou těšit na hlavní referáty předních odborníků. Prof. Jan Průcha přednese referát s názvem *Trendy vědeckého zkoumání edukace dětí předškolního věku (situace v zahraničí a východiska pro ČR)*. Prof. Milada Rabušicová se zaměří na *Argumenty pro rozvoj a podporu předškolního vzdělávání v Evropě*. Účast v bloku hlavních referátů konference dále přislíbila i PhDr. Irena Borkovcová, zástupkyně ČR v OECD, doc. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D., z PdF UP Olomouc, Moragh Randall, M. A., působící na The International School of the Gothenburg Region ve Švédsku a PaedDr. Monika Miňová, Ph.D., z PdF Prešov. Součástí dvoudenní konference budou jednání v sekcích, příklady dobré praxe a společenský večer.

12. 11. 2014 od 11.00 hodin proběhne kulatý stůl zástupců pedagogických fakult připravujících budoucí učitele mateřských škol.

Jednácím jazykem konference je čeština, angličtina, slovenština a polština. Bližší informace k organizaci a programu konference zájemci naleznou na https://is.muni.cz/obchod/fakulta/ped/konf/predskol_vzdel/.

Zemřel prof. PhDr. Bohumír Blížkovský, CSc.

Narodil se 25. května 1929 v Ivančicích na Moravě, v městě československých vzdělávacích tradic. V rozvětveném ivančickém příbuzenstvu najdeme i osobnost proslulého secesního výtvarného umělce, Alfonse Muchy. Dětství prožíval s rodiči a mladším bratrem v severních Čechách, v místech, kde se jeho otec, elektromontér, podílel na výstavbě československých elektráren. Prožil tu i nástup militantních henleinovců a nucený útek rodiny do vnitrozemí po mnichovské dohodě r. 1938. V Praze složil maturitu na tradičním, uznávaném Amerlingově mužském učitelském ústavu (1947). Absolvoval dvojí vysokoškolské vzdělání: Učitelství dějepisu-zeměpisu a občanské výchovy na Pedagogické fakultě Karlovy university v r. 1951 a dálkově při zaměstnání pak trojkombinaci pedagogiku-psychologii-logiku na Vysoké škole pedagogické v Praze r. 1957. Učitelskou praxi jako učitel základní a střední školy získával v letech 1950–1960 v kraji Českého ráje a Podještědí (Železný Brod, Zásada). Jako odborný asistent a docent působil na Pedagogickém institutu v Liberci a na Universitě Jana Evangelisty Purkyně v Brně (1960–1973). Při své pedagogické činnosti se trvale angažoval v hnutí za reformu školy a školství v duchu osvícenských idejí J. A. Komenského a prvorepublikové demokracie. Zastával metodické funkce, působil v redakčních radách časopisů *Pedagogika*, *Pedagogická revue*, *Pedagogická orientace*. V 60. letech horlivě publikoval a přednášel. Ale když normalizace po okupaci Československa r. 1968 tvrdě s reformně nápravným hnutím zúčtovala, B. Blížkovský byl ze svého místa propuštěn a teprve díky přímluvě některých slovenských činitelů v čele s prof. L. Bakošem byl přijat pro práci v Bratislavě. Nejdříve ve Výzkumném ústavu životní úrovně, pak v Ústavu pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Rád vzpomínal, že na Slovensku prožil šestnáct let svého života (1974–1990). Poslední dva roky působil již na bratislavské Universitě J. A. Komenského. Po převratu 1989, rehabilitaci a jmenování profesorem vedl katedru pedagogiky a jím založenou Laboratoř pedagogického výzkumu na Pedagogické fakultě Masarykovy university v Brně (1990–1994). Věnoval se obecné pedagogice a pedeutologii (nauce o učiteli), správě a reformě školství, metodice práce třídních učitelů a vedoucích pedagogických pracovníků. Vůdčí ideou mu byla optimalizace výchovně-vzdělávací soustavy a osvětové role školy jako „dílny lidskosti“ a součásti celého humanitně demokratického zřízení společnosti. Od r. 1960 řešil úkoly státního výzkumu.

Je autorem 500 odborných prací, 12 monografií. Úspěšná *Příručka třídního učitele* vyšla pětkrát. Hlavní spis, *Systémová pedagogika* (Ostrava: Amosium, 1992, 315 s.), rozvíjí pedagogickou, antro- i ekogenní dimenzi obecné teorie systémů. Je zaměřena k účinné kultivaci a udržitelnosti vnějšího i vnitřního světa člověka. Vedl celostátní komisi expertů pro polistopadovou reformu československého školství (1989–1991). Navržené racionalizace, demokratizace a humanizace většinou stále ještě čekají na svou realizaci. Byl předsedou České pedagogické společnosti při ČSAV-AVČR (1990–1994), členem Grantové agentury AVČR a expertem pro vědu a vzdělání Parlamentu ČR (1992–1996). Pokusil se obnovit Dědictví Komenského. Působil jako koordinátor komparativní profesiografie středoevropského učitele a organizátor deseti celostátních pedeutologických seminářů s mezinárodní účastí (1977–1996). Byl garantem čtyř polistopadových odborných konferencí ČPdS (1991–1995). Aktivně se po otevření hranic účastnil mezinárodních pedagogických konferencí ve Francii, v Německu, Rakousku, Dánsku, Švédsku, Rusku, Bulharsku, Jugoslávii a Maďarsku. Čilé styky udržoval s pedagogy v Polsku. Mrzelo ho, že mu r. 1970 nebyla povolena účast na konferenci v Paříži na pozvání UNESCO. Zato r. 1992 zastupoval Československo na pozvání Rady Evropy ve Fuldatalu. Obdržel Stříbrnou medaili University Komenského v Bratislavě za rozvoj učitelského vzdělání a Medaili J. A. Komenského od vlády ČSFR (1992).

Samostatnou část odkazu B. Blížkovského tvoří jeho dlouhodobý intelektuální zápas za lepší osud národa a vlasti, za větší míru občanské odpovědnosti v naší zemi. Od převratu 1989 se snažil aktivně a cílevědomě soustředit síly těch osob a institucí, které bez nároku na odměnu a vyznamenání chtějí nadále pracovat na uskutečňování hodnot, které nám odkázaly předchozí generace českých a slovenských vlastenců. Byl hlavním iniciátorem a pořadatelem šesti mezinárodních mezioborových konferencí o problematice Masarykova československého dědictví v soudobém světě. Z konferencí vzešlo v letech 1994–2010 sedm sborníků úvah, svědectví a fakt od stovky předních odborníků. Odpovědně tu řeší témata zabývající se otázkou „Bilancí a výhledů středu Evropy na prahu 21. století“ a platností „Živých hodnot Masarykova Československa pro 21. století“. Pozornost se upírá ke kritickému realismu, humanitní demokracii, rovnoprávné mezinárodní vzájemnosti, problémům Střední Evropy a kolektivní bezpečnosti. Na uvedené sborníky navazuje nově vydaný sborník osmý, koncipovaný k 100. výročí zahájení prvního československého odboje (1914) a vzniku Československé republiky (1918), sbor-

ník *Věrní zůstaneme* (1914). Podílet se na dokončujících pracích na sborníku B. Blížkovskému už pokračující nemoc nedovolila. Ale závěrečné poselství tu stačil otisknout: „Dočkáme se humanitní demokracie?“, ptá se a analyzuje současnou mnohočetnou společenskou krizi, ukazuje její antidemokratické tendence a dokládá, jak současná megamoc globální oligarchie ohrožuje svět novým absolutismem. Vyzývá k účinné mobilizaci zbývajcího demokratického potenciálu s heslem J. A. Komenského: „Hubme nevědomost, aby nevědomost nezhubila nás.“

Prof. B. Blížkovský ukončil svou životní pout' 12. srpna 2014.

Čest jeho památce.

*Hana Horká
Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta,
Katedra primární pedagogiky*